

VYUŽITÍ NOVÉ EKONOMIKY V CERTIFIKACI BIOPOTRAVIN

THE INFORMATION ECONOMY UTILIZATION IN BIO FOOD CERTIFICATION

Jana Vavřinová

Souhrn

Příspěvek se zabývá problematikou nové ekonomiky a jejím využitím v certifikaci biopotravin, konkrétně biohovězího. Příspěvek blíže pojednává o konkrétních podmínkách certifikace biopotravin a bioproduktů v kontextu s jednotlivými prvky nové ekonomiky, tj. Internet, elektronická pošta. Referuje o výhodách využití nové ekonomiky v certifikaci biopotravin a bioproduktů.

Summary

This article discusses about problems of information economy and its utilization in certification of bio food, in the concrete bio-beef. This article specifies discourses about concrete certification conditions of bio food and bio products in context to individual components of information economy, i.e. Internet, electronic mail. It reports about advantages of information economy utilization in bio food certification.

Klíčová slova:

nová ekonomika, biopotraviny, bioprodukty, biohovězí, ekologické zemědělství, Internet, certifikace bioproduktů, ochranná známka, www.

Key words:

information economy, bio food, bio products, bio-beef, ecological agriculture, Internet, certification of bio food products, trade mark, World wide Web.

Úvod

Informační systémy a informační technologie se koncem 20. století staly jedním z nejvýznamnějších faktorů ekonomik vyspělých zemí. Rozvoj informačních technologií výrazně ovlivňuje současné hospodářské prostředí a kvalita informačního systému podniku patří mezi strategické faktory prosperity a konkurenceschopnosti podniku.

K nejradikálnější vizím spojeným s internetem patří tzv. nová neboli síťová ekonomika. Uvedená teorie předpokládá, že rozhodující vliv má sám síťový, navzájem propojující charakter Internetu, přičemž na technické realizaci sítě ani příliš nezáleží. Síť znamená jiný způsob šíření informací a podniků.

Cíl a metodika

Cílem příspěvku je řešení problémů aplikace využití síťové ekonomiky v procesu certifikace biopotravin, konkrétně biohovězího, a dále demonstrace výhod uvedeného využití.

V práci bylo využito analýzy sekundárních zdrojů dat, a to konkrétně studia odborných publikací a vybraných studijních materiálů, studia internetových stránek organizací zabývajících se ekologickým zemědělstvím a procesem certifikace bioproduktů a biopotravin: Kontrola ekologického zemědělství, obecně prospěšná společnost (dále jen KEZ o.p.s.), Ekodružstvo Severozápad, Z, s.r.o. a studia internetových stránek zabývajících se problematikou síťové ekonomie. Další informace byly získávány konzultacemi a písemným kontaktem s organizacemi KEZ o.p.s. a Ekodružstvo Severozápad.

Výsledky

Kontrola ekologického zemědělství, obecně prospěšná společnost (KEZ o.p.s.)

Nárůst poptávky po biopotravinách v České republice i v zahraničí spočívá rovněž v rostoucí důvěře v označení „BIO”. Ze strany konzumentů a obchodníků je vyžadována důvěryhodná a efektivní kontrola a certifikace. Detailní požadavky na ekologické zemědělství dané národními či svazovými směnicemi jsou v různých zemích různě přísné. V zemích EU a ve Švýcarsku je zákonem stanoveno, že bioprodukty musí být certifikovány akreditovaným orgánem. V České republice se udělováním certifikací v ekologickém zemědělství a následnou kontrolou zabývá organizace KEZ o.p.s., která byla založena jako nevládní organizace. KEZ o.p.s. provádí kontrolu a certifikaci ekologických podnikatelů a jejich produktů a výrobků na základě pověření Ministerstva zemědělství. KEZ o.p.s. neprovádí zkušební laboratorní činnost. Laboratorní rozbor bioproduktů, výrobků, půd, rostlin, krmiv a dalších vstupů a výstupů žadatelů o osvědčování jsou prováděny smluvně u schválených laboratoří podle ČSN EN 45001 a ČSN EN 45002.

Obrázek č. 1: Grafický znak BIO – Produkt ekologického zemědělství

Společnost KEZ o.p.s. zajišťuje kromě jiných obecně prospěšných služeb též certifikaci, tj. osvědčování výrobků vyrobených k použití v ekologickém zemědělství a postoupení práva používat ochrannou známku a dále správu a ochranu grafického znaku „BIO-Produkt ekologického zemědělství“ a jeho modifikací. Společnost KEZ o.p.s. je povinna ve spolupráci s Českou zemědělskou a potravinářskou inspekcí dohlížet na správné označování bioproduktů a biopotravin.

Pravé a certifikované biopotraviny jsou označené grafickým znakem BIO, případně jeho schválenými modifikacemi, s nápisem „Produkt ekologického zemědělství”, (viz obrázek č.1). Značka zaručuje, že produkty byly kontrolovány na každém kroku od výrobce až ke konečnému spotřebiteli. Správně označený bioprodukt nese i číslo kontrolní organizace: CZ-KEZ. Každý, kdo chce označovat své produkty jako BIO, se musí nejenom řídit Zákonem č. 242/2000 Sb, o ekologickém zemědělství, ale musí vést též předepsanou evidenci a podrobit se nezávislé kontrole. Kontrolu zajišťuje organizace KEZ o.p.s. zvláště vyškolenými inspektory, kteří musí být schváleni Certifikačním výborem pro ekologické zemědělství, přičemž členy certifikačního výboru jmenuje MZe ČR). Výsledky kontrol posuzují pracovníci Certifikačního oddělení KEZ o.p.s. a podle výsledků označování kontrol se provádí osvědčování bioproduktů.

Vláda České republiky schválila svým unesením číslo 685 ze dne 26. června 2002 program podpory prodeje kvalitních výrobků a poskytování kvalitních služeb „Program Česká kvalita“ (Program CzQ) předložený Radou České republiky pro jakost. Značka „BIO – produkt ekologického zemědělství“, inspekční a certifikační systém ekologického zemědělství KEZ o.p.s. byl zařazen do programu

Obrázek č. 2: Logo „Česká kvalita“

Česká kvalita. Ekologičtí zemědělci, výrobci biopotravin a výrobci výrobků vhodných k používání v ekologickém zemědělství proto mohou své certifikované BIO výrobky označovat logem „Česká kvalita“, (viz obrázek č. 2).

Cílem programu CzQ je zlepšit informovanost spotřebitelů o nabídce kvalitních výrobků a služeb na českém trhu; zavést jednotný systém důvěryhodných značek kvality; podpořit domácí výrobce, kteří dbají na kvalitu své produkce a zlepšit image českých firem, zvláště v zahraničí.

Význam zařazení značky BIO do programu Česká kvalita je především v tom, že program předpokládá velmi rozsáhlou propagační kampaň výrobků, označených logem Česká kvalita, což přispěje k další propagaci bioproduktů a biopotravin na českém i zahraničním trhu, a tak přímo i k další podpoře výrobců biopotravin a výrobků vhodných pro používání v ekologickém zemědělství.

Rychlý přenos informací je v dnešní době velice nezbytný. Veškeré větší ale i menší organizace jsou propojeny sítově a to především prostřednictvím Internetu. Existence webových stránek jednotlivých organizací se stala nutností a samozřejmostí. Proto i organizace KEZ o.p.s. má své webové stránky (<http://www.kez.cz>). Stránky jsou přístupné široké veřejnosti a obsahují: 1) základní informace o organizaci; 2) základní informace o ekologickém zemědělství včetně statistických přehledů; 3) nabídku služeb včetně ceníku; 4) informace o akreditaci; 5) informace o legislativě; 6) formuláře pro registraci ekologických zemědělců; 7) seznam výrobců biopotravin a seznam distributorů biopotravin a bioproduktů; 8) seznam osvědčených bioproduktů a biopotravin; 9) seznam ekologických podnikatelů; 10) přehled dlužníků organizace KEZ o.p.s.; 11) výroční zprávy a zpravodaje; 12) odkazy na spolupracující organizace; 13) informace o časopisu bioměsíčník pro trvale udržitelný rozvoj.

Jak již naznačuje výše uvedený výčet, webové stránky organizace KEZ o.p.s. mají uplatnění pro širokou veřejnost, ale i pro subjekty přímo se podílející na ekologickém zemědělství.

Běžný spotřebitel prostřednictvím webových stránek získává informace o tom, co to je produkt ekologického zemědělství, jakým způsobem se produkt vyrábí. Dozví se informace o označování produktů ekologického zemědělství a o systému certifikace. Webové stránky dále uvádí, jakým způsobem zákazník biopotravinu pozná. Zároveň obsahují přehled podniků a subjektů, se kterými Ministerstvo zemědělství České republiky zahájilo správní řízení pro klamání spotřebitele.

Mnohem větší přínos však mají webové stránky pro *nové žadatele* o zařazení do systému ekologického zemědělství. Žadatelé na stránkách naleznou nejen obecné informace o ekologickém zemědělství, ale i formulář žádosti o registraci včetně návodu, formulář o ohlášení a zahájení výroby, formulář o zahájení uvádění bioproduktů a biopotravin do oběhu a informaci o poradenských místech.

Na webových stránkách naleznou podrobné informace i *subjekty, které jsou do systému ekologického zemědělství již zapojeny*. Společnost KEZ o.p.s. vydává každý rok Výroční zprávu o své činnosti, v ní jsou obsaženy podrobné informace nejen o organizaci, ale i statistiky, legislativní podmínky, možnosti poradenství a vzdělávání, přehledy ekologických podnikatelů, výrobců, distributorů, biopotravin a bioproduktů, informace o kontrolách, informace o akreditaci kontrolního a certifikačního systému v zahraničí a další zajímavosti. Kromě Výročních zpráv vydává organizace též Zpravodaje. Od roku 2001 vyšlo celkem šest čísel Zpravodaje.

Na webových stránkách jsou též uvedeny velmi potřebné kontaktní údaje. Internetové spojení nemá výhodu pouze informační, ale i rychlého spojení jednotlivých uživatelů. Prostřednictvím elektronické pošty je možné zasílat informace a dokumenty během několika sekund.

Organizace Ekodružstvo Severozápad

Ekodružstvo Severozápad je odbytové družstvo, založené v únoru roku 2000 devíti členy svazu PRO-BIO z podhorských oblastí západu a severu Čech. Ekodružstvo Severozápad je registrovaným obchodním subjektem, jeho farmy jsou sdruženy v produkční společnosti CPH, s níž spolupracuje i 15 nezávislých producentů. Společnost CPH vlastní největší chovná stáda masného skotu plemene Angus a certifikovaná jatka provozovaná zpracovatelskou dceřinou společností Biopark v Lipové na Děčínsku. Jedná se o malá jatka, na nichž se porážejí pouze zvířata z ekologického zemědělství a každý kus je zde testován na BSE. K bezstresové porážce přispívá, že skot se na porážkové místo přemísťuje doslova pěšky. Ekodružstvo Severozápad je jedinou organizací na českém trhu, která zpracovává, skladuje a současně distribuuje biohovězí do maloobchodních řetězců. Organizace odebírá maso v kvalitě BIO po celém území České republiky.

Každý balíček biohovězího musí být označen státem garantovanou značkou „BIO – Produkt ekologického zemědělství“, která spotřebiteli zajišťuje, že výrobek pochází z ekologického zemědělství a prošel procesem certifikace ve všech svých fázích. Balíček musí být dále označen štítkem, na němž se spotřebitel dočte kromě zákonem povinných údajů, jako jsou stáří, pohlaví, chovatel, také plemeno zvířete. Na balíčku musí být též uveden číselný kód kusu, z něhož maso pochází. Po zadání kódu na webových stránkách organizace Ekodružstvo Severozápad (<http://www.biohovezi.cz>) se zobrazí podrobné informace o původu příslušného masa, odkud zvíře pochází, kde se páslo, kdy bylo poraženo atd. Takovým způsobem se může spotřebitel o původu masa přesvědčit úplně sám.

I pro organizaci Ekodružstvo Severozápad je nezbytná a samozřejmá existence webových stránek. Na webových stránkách organizace Ekodružstvo Severozápad je uvedeno: 1) vymezení pojmů biohovězí, ekologické zemědělství; 2) způsob průběhu certifikace biopotravin; 3) registr dodavatelů -seznam ekologických farem; 4) prodejní řetězce prodávající hovězí maso v kvalitě BIO; 5) způsob balení biohovězího a povinný obsah etikety; 6) informace o příznivých účincích konzumace biohovězího masa na zdraví člověka; 7) recepty; 8) tiskové zprávy a články o hovězím masu v kvalitě BIO; 9) kontaktní údaje organizace Ekodružstvo Severozápad; 10) odkazy na webové stránky dalších spolupracujících organizací.

Webové stránky organizace Ekodružstvo Severozápad jsou též dostupné široké veřejnosti. *Běžní spotřebitelé* využívají stránek ke zvýšení své informovanosti, především o tom, co je to ekologické zemědělství, co je to biohovězí, kde lze biohovězí koupit a jak ho poznat. Webové stránky však pro spotřebitele plní i funkci kontrolní. Umožňují mu, jak již bylo uvedeno výše, překontrolovat původ a kvalitu biohovězího.

Webové stránky mají přínos i pro *nové žadatele* o zařazení do systému ekologického zemědělství, kteří chtějí produkovat hovězí maso v kvalitě BIO. Žadatelé na stránkách naleznou nejen obecné informace o ekologickém zemědělství, ale i odkazy na příslušné orgány, prostřednictvím nichž se lze do systému ekologického zemědělství zaregistrovat. Stránky uvádějí i seznam již zaregistrovaných dodavatelů organizace Ekodružstvo Severozápad neboli seznam ekologických farem. Uvedený registr je též důležitou informací pro nové žadatele.

Na stránkách naleznou některé potřebné informace i *subjekty, které jsou do systému ekologického zemědělství již zapojeny* a vyrábí hovězí maso v kvalitě BIO. Přínosnou informací pro ně může být např. již zmíněný registr dodavatelů.

Tak jako jiné organizace, tak i společnost Ekodružstvo Severozápad má e-mailovou adresu. Elektronickou poštou zprostředkovává nezbytný kontakt s obchodními partnery a institucemi, ale poskytuje i informace širší veřejnosti, pokud se to nevyklučuje s ochranou dat a obchodním tajemstvím.

Přes webové stránky organizace Ekodružstvo Severozápad lze nakoupit biohověží maso. Službu zajišťuje organizace Z, s.r.o.

Organizace Z, s.r.o.

Organizace Z., s.r.o. je obchodní společnost provozující síť prodejen potravin pod názvem Z-market. V současné době provozuje čtyři provozovny. Od roku 1995 se dále zaměřuje na tzv. kancelářský servis - rozvoz potravin a nápojů do kanceláří. Od roku 1996 provozuje internetovou prodejnu.

Webové stránky organizace Z, s.r.o. (<http://www.z-market.cz>) obsahují kompletní nabídku všech produktů, které zásilková služba doručuje. Tuto nabídku organizace posílá i prostřednictvím elektronické pošty. Přes webové stránky organizace lze objednat biohověží přímo do vlastní provozovny. Organizace nakupuje biohověží od Ekodružstva Severozápad a rozváží je po Praze a jejím okolí. Zásilková služba pro Prahu a okolí se uskutečňuje do 24 hodin, přičemž až do vzdálenosti třicet kilometrů od centra Prahy je zdarma. Organizace poskytuje stálým klientům bonusový systém, dále při odběru nad 5 000,- Kč poskytuje množstevní slevy, též umožňuje speciální slevy pro stálé zákazníky. Zboží lze platit v hotovosti, fakturou, platební kartou přímo u řidiče nebo poukázkami GASTRO TOUR a TICKET RESTAURANT. Avšak organizace akceptuje pouze objednávky v minimální celkové výši 666,- Kč.

Prostřednictvím elektronické pošty (zavoz@z-market.cz) lze: 1) objednat produkty; 2) poskytovat informace; 3) klást dotazy.

Diskuse

Nová ekonomika však není zajímavá pouze jako předmět ekonomických studií a výzkumů, ale především jako fenomén, kterému je třeba věnovat klíčovou pozornost v tom, jak kultivujeme interakci politických a společenských institucí s trhem a technologiemi. Měřená ekonomická data svědčí o tom, že je vysoce pravděpodobné, že informační technologie a Internet skutečně přinesly podstatnou akceleraci technického pokroku, která s sebou přináší vyšší míru udržitelného růstu ekonomiky i snížení nejmenší hodnoty míry nezaměstnanosti, která ještě nepůsobí růst inflace.

Neměli bychom se nechat mást tím, že data potvrzující nástup nové ekonomiky přicházejí z USA, a brát tyto trendy za zámoceanský fenomén. Evropská unie na vlak pádící tímto směrem naskakuje a závěry březnového lisabonského summitu EU, program eEvropy a prominence pojmů jako Internet, znalostní ekonomika, info-exkluze, digitální gramotnost nebo e-potenciál to jasně ukazují.

Závěry

Pro ekonomiku České republiky jsou principy síťové ekonomiky nejen obrovskou výzvou, ale také velkou příležitostí. Jen stěží si lze představit, že by si naše země dokázala vybudovat významnější pozici na principech staré ekonomiky. Avšak léta zaostávání při budování tradičních ekonomických forem již nelze nikdy dohnat. Naopak, principy nové ekonomiky umožňují ve velmi semknutém a pružném prostředí rychle expandovat.

Síťová ekonomika má bohaté využití ve všech oborech, a tak ani v oblasti certifikace tomu není jinak. Dokonce lze říci, že v oblasti certifikace je využití síťové ekonomiky nezbytné. Proces certifikace je totiž velice náročný a vyžaduje přesnost, důslednost a rychlost nejen v průběhu, ale i při přenosu informací. K tomu též přispívají jednotlivá osvědčená grafická označení, která nejen zpřesňují a zrychlují celý proces certifikace pro jednotlivé orgány do něho zapojené, ale též usnadňují orientaci spotřebitele a zabraňují jeho oklamání

organizacemi, které jako ekologické výrobky vydávají produkty, které nepochází z ekologického zemědělství. Ke zvýšení informovanosti veřejnosti, která s certifikací ekologického zemědělství přímo souvisí, dochází též prostřednictvím webových stránek a elektronické pošty jednotlivých organizací zapojených do ekologického zemědělství nebo s nimi spolupracujících.

Významné je též, že systém certifikace ekologických produktů v České republice je kompatibilní se směrnicemi Evropské unie. Uvedená skutečnost totiž umožňuje tuzemským subjektům podnikajícím v systému ekologického zemědělství pronikat na zahraniční trhy bez větších problémů.

Použité zdroje

DOHNAL, Jan - POUR, Jan. Řízení podniku a řízení IS IT v informační společnosti. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999. 118 s. ISBN 80-7079-023-7.

VODÁČEK, Leo - ROSICKÝ, Antonín. Informační management: Pojetí, poslání a aplikace. 1. vyd. Praha: Management Press, 1997. 146 s. ISBN 80-85943-35-2.

VODÁČEK, Leo - VODÁČKOVÁ, Olga. Management: Teorie a praxe v informační společnosti, 4. vyd. Praha: Management Press, 2001. 314 s. ISBN 80-7261-041-4.

Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, Praha: MZe ČR, 2001. 78 s.

Biohovězí.cz [online]. poslední úpravy 2. 1. 2003 [citováno 20. prosince 2002]. URL <<http://www.biohovezi.cz>>

HIRŠ, Michal. Mění se role informací v „nové ekonomice“ – externí zdroje informací [online]. [citováno 4. prosince 2002]. URL <<http://www.inforum.cz>>.

HOKR, Radek. Nová ekonomika [online]. [citováno 29. listopadu 2002]. URL <<http://nb.vse.cz>>.

KEZ o.p.s. - Kontrola ekologického zemědělství [online]. [citováno 3. prosince 2002]. URL <<http://www.kez.cz>>.

Adresa autora:

Ing. Jana Vavřinová, katedra obchodu a financí, Provozně ekonomická fakulta, Česká zemědělská univerzita v Praze, 165 21 Praha 6 – Suchbátka, vavrinova@pef.czu.cz